

Viiksi-Hoppa 2019-2

Pääkirjoitus

Tämän kesäisen numeron aiheita ovat vierailu Tekniikan museossa sekä kirjahistoria. Mukana myös Tauno Haudantakaisen kolumnit *Muovinen maailma* ja *Auto yksillä, kesä kaikilla*, kesäjuomavertailu sekä ruokakuvia.

Ostin tällaisen puhelimen/navigaattorin -pidikkeen Ebay:stä hintaan 2.50 euroa, postinkulut 0.01 euroa. Hinta Suomessa noin 25 euroa. Sangen kätevä pidike!

VEHICLE NAVIGATION BRACKET

GLUE

MARK

BLOCK FAN

Tekniikan museossa.

Saimme vapaaliput Tekniikan museossa ja kävimme siellä. Näyttelyssä oli Suomen tieto- ja viestintätekniikan historia sekä prosessiteollisuuden ja kierrätyksen vaiheita. Oli myös muutama vanha auto.

Tässä kuvassa on kasaan puristettu FIAT 127

Suomalainen sähköauto vuodelta 1989. Sähköauton prototyyppiä käytettiin Postin 1990-luvun jakeluautojen kehittämisessä

Ja tässä Vantaanjoen suun vesiputous

Kirjat ovat ruokaa tärkeämpiä - Brittiläiset sotavangit lukijoina 1914-1918

BOOKS ARE MORE TO ME THAN FOOD - British prisoners of war as readers 1914-1918

By: King, Edmund G. C. Book History (Johns Hopkins University Press). 2013, Vol. 16, p246-271. 27p. DOI: 10.1353/bh.2013.0009.

Sotavankileirejä oli Saksassa, Itävalta-Unkarissa ja Turkissa. Joillain sotavangeilla ei ollut muuta tekemistä kuin syödä ja lukea. He kirjoittivat kotiin ja pyysivät lähettämään vaatteita ja kirjoja.

Toisaalta jotkut sotavangit joutuivat tekemään raskasta pakkotyötä.

Tutkija tarkastelee seuraavia kysymyksiä: Mistä sotavankileirien kirjastoiden kirjat tulivat? Kuka oli maksaja ja mitä maksaja toivoi aikaansaavansa. Mitä kirjat merkitsivät päivittäisessä sotavankina olon kokemuksena?

Aikaisemmin brittiarmeijan sotilaista kaikki eivät osanneet lukea, mutta 1. Maailmansodan aikana tilanne muuttui. Saman aikaan alkoi käsitys vankiloiden tehtävästä muuttua, rangaistuslaitoksesta sosiaaliseen rehabilitaatioon. Lukemisen katsottiin vaikuttavan moraaliin ja käytökseen. Ei riitä, että kirjastossa on paljon kirjoja, kirjaston henkilökunnan tulee valita sopivia kirjoja asiakkaille. Samaan aikaan sopivat romaanit alkoivat tulla hyväksyttäviksi raamatun ja uskonnollisten tekstien lisäksi. Sotavankien demografinen rakenne oli erilainen kuin tavallisinten vankien.

Budjettileikkaukset ja kirjastohenkilökunnan joutuminen armeijaan aiheuttivat sen, että kirjojen välitys tuli hyväntekeväisyys- ja vapaaehtoisjärjestöiden organisoitavaksi.

Joskus leirien vartijat irrottivat kirjoista kannet etsiessään karttoja ja myrkkyjä. Tästä aiheutui, että kirjat menivät nopeasti huonoon kuntoon. Leirien johtajat sensuroivat usein mielivaltaisesti jopa Dickensin romaaneja ja sensurointi vei paljon aikaa, useita kuukausia. Erityisesti vieraskieliset kirjat, karttakirjat ja historiakirjat joutuivat sensuurin kohteeksi.

Lainsäädäntö rajoitti eräiden painotuotteiden vientiä vihollismaihin.

Lähetystä kirjoista ei ole säilynyt kattavaa luetteloa.

Leireillä asui ja eli joukko miehiä samassa tuvassa, ja lukemiseen ei saanut omaa rauhaa. Toisaalta lukemisella saattoi sulkea muun maailman pois. Tutkija pohtii, että omankielisen kirjojen lukeminen voi tarjota kulttuurisen ja kielellisen kuplan, jonne paeta.

Jo 60 vuotta aikaisemmin Florence Nightingale oli arvellut, että kirjat ja pelit olisivat sotilaille parempia kuin juopottelu. Vankileireillä oli tarjolla huonolaatuista alkoholia, jota monet käyttivät lievittääkseen oloaan.

Mielestäni tutkija on tarkastellut ansiokkaasti kirjoja myös esineinä.

1800-luvun ja 1900-luvun kansanmiesten päiväkirjoista ja lukukokemuksista

Vuodesta 1809 Suomi oli osa Venäjää. Ruotsin vaikutus oli kuitenkin suuri. Sivistyneistä oli ruotsinkielistä.

Käsittelen ensin yleisesti 1800-luvun suomalaisen kansanmiesten päiväkirjojen yleisiä ominaisuuksia ja sitten kerron tarkemmin yhdestä kirjoittajasta.

1800-luvulla ei aina muistettu kirjoittaa päivämäärää muistiinpanoihin.

Yleensä kirjoittajat olivat miehiä, naiset pääsivät harvemmin kouluun ja heidän elämän pääsisältö oli perhepiirissä. Kuitenkin jotkut naiset kirjoittivat kirjeitä sisarilleen, rakastetuilleen ja vanhemmilleen. Valitettavasti näistä kirjeistä on vain harva säästynyt.

Almanakkoja alettiin julkaista suomeksi 1705. Niihin oli jätetty tyhjä lehti yhtä kalenterikuukautta kohti. Tuohon aikaan uskottiin että sää toistuu samanlaisena 19 vuoden välein, niinpä oli luonnollista kirjoittaa asiasta muistiinpanoja. Sää oli tärkeä koska elettiin maatalousyhteiskunnassa. Toinen päiväkirjan edeltäjä oli kronikka, joita kirjoitettiin keskiaikaisissa luostareissa.

Uskonpudistuksen jälkeen tuli yleiseksi syntien tunnustaminen ja itsetutkistelu myös päiväkirjoissa. Jotkut torpparit kirjoittivat torpparien oloista ja varsinkin myöhemmin yhteiskuntakriittisiä kannanottoja. Myös alkoholista kirjoitettiin. Kuolemasta kirjoitettiin paljon: lapsikuolleisuus oli yleistä, äitejä menehtyi synnytyksissä ja aikuisia kuoli tauteihin. Muita kirjoittamisen motiiveja oli kirjoittamisen opettelu, tapahtumien tallentaminen, elämän kuvaus, maailman ja minuuden jäsentäminen sekä jonkinlainen terapia. Suomalaisuuden aate ja työnväenaate alkoivat kehittyä. Mietin tunsivatko ihmiset tuohon aikaan olevansa yksilöitä?

Ruotsalaisessa tutkimuksessa selvisi että talonpoikien päiväkirjoihin ei kirjoitettu tunteista, vaan käytännöllisistä asioista. Ruotsalaisten merkinnät olivat asiallisia ja lyhyitä. Suomessa kirjoitettiin myös tunteista. On oletettu että Ruotsissa koulutus alkoi aikaisemmin, ja aikakäsitys muuttui, aika nähtiin resurssina ja hyötyajattelu valtasi alaa.

Useimmissa päiväkirjoissa ei ole välimerkkejä eikä kappalejakoja. Tämä haittaa luettavuutta.

Välimerkkien puute saattaa johtua siitä että kirjoittajat olivat itse oppineet kirjoittamaan.

Kappalejaon puute saattaa johtua käytettävissä oleva tilan puutteesta. Paperi oli kallista. Sanavälejä sentään käytettiin.

Pidettiinkö tuona aikana luku- ja kirjoitustaitoa kaikille tarpeellisenä? Ei välttämättä, niitä voitiin pitää jopa haitallisina tavalliselle työmiehelle.

Teollistuminen Suomessa alkoi 1800-luvun loppupuoliskolla. Olisi ollut mielenkiintoista lukea enemmän tehdastyöväen kirjoituksia.

Esimerkki: Tahvo Huttunen

Tahvo Huttunen syntyi 1842 Juuassa. Perheessä oli kaikkiaan 10 lasta. Isä teki maalarin ja palstatilallisen töitä, oli maallikkosaarnaaja ja toimi myös suntiona. Tahvo rakastui suuren talon tyttäreeseen ja pari pääsi naimisiin vaikka tytön vanhemmat olivat halunneet rikkaampaa sulhasta.

Tahvo pääsi lukkarinoppiin appensa avustamana ja sai oppia lääkitsemistäkin. Myöhemmin Tahvo pääsi lukkariksi ja koulumestariksi, ja hoiti monia luottamustoimia ja myös rokottajan tehtäviä.

Tahvo sai 12 lasta, joista 6 selvisi pikkulapsuusvaiheen yli. Perheessä panostettiin koulunkäyntiin.

Päiväkirjaansa hän ei kirjoittanut kronologisesti vaan muisteli tapahtumia vuosien takaakin.

Tärkeinä hän piti lasten syntymää ja kuolemaa, sato- ja katovuosia, erityisesti 1860-luvun nälkävuosia

Ruokaa ja juomaa

Kävimme Ravintola Hao King, Dixi, Tikkurila ravintolassa syömässä buffetin. Hyvää oli, hinta hieman korkea, 16.50 e

IKEAssa saa hyvää arkiruokaa edullisesti:

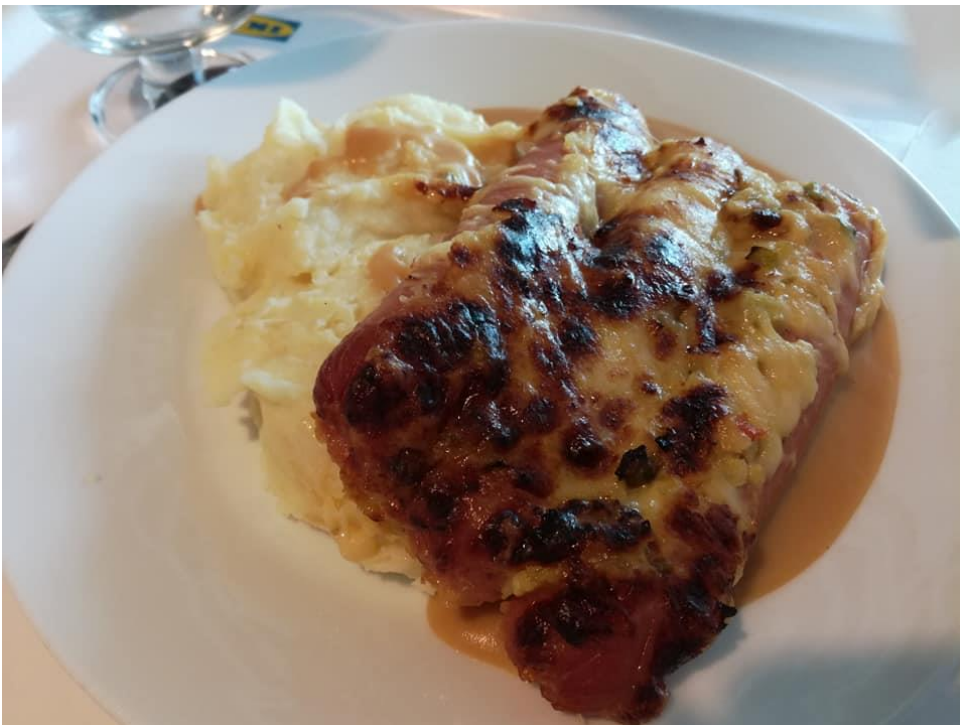
Söimme buffetin:

Mango-appelsiini-limejogurttia ja marenkimurua

Ja à la carte -listalta juustomakkaran ja lohileikkeen:

Kävimme Kumpulan puutarhassa eväretkellä. Haimme Pizzeria Parmezanista kinkku-ananas-aurajuusto-pitsan ja kanakebabin ranskalaisilla. Hyviä olivat.

Kesäjuomia

Kesäjuomia

Sorbus koktail Punainen, puolikuiva, pihlajanmarjainen, appelsiininkuorinen, hennon metsämansikkainen, kevyen katkeroinen.

Tämä oli liian makeaa minun makuuni, en osta toiste.

Southern Comfort Lemonade & Lime

Kullankeltainen, puolimakea, kypsän aprikoosinen, sitrusmarmeladinen, limettinen, kevyen vaniljainen, kirpeäähkö. Alkoholia 5 %, sokeria 25 g/L

Oma arvio: tämäkin on aika makeata, juotua tulee mutta en osta toiste.

Strongbow dry

Kuiva, keltainen, hapokas, kypsän omenainen, mausteinen, raikas, tasapainoinen. Sokeria 35 g/L, alkoholia 5 %

Oma arvio: melko hyvää, vielä parempi jos olisi vähemmän sokeria

Keltainen, keskitäyteläinen, keskiasteisesti humaloitu, maltainen, pähkinäinen, kevyen yrttinen

Hyvä perusolut

Kirj. Tauno Haudantakanen

Muovinen maailma

On taas kesä. Lumen alta ovat paljastuneet niin koiranpaskat, tupakantumpit kuin muutkin roskat. Kaikki on siis ihan kuin joka vuosi ennenkin. Roskaa on vain joka vuosi enemmän, jopa täällä hautausmaalla. Ihmiset saisivat oppia siistimmiksi, ja siivota itse edes omat jätöksensä.

Eipä siitä ole kuin viisi vuosikymmentä, kun muovin läpimurto erilaisissa pakkauksissa, käyttötavaroissa ja leluissa valtasi markkinoita. Samoihin aikoihin raakaöljyn, siis muovin raaka-aineen, kulutus polttoaineen lähteenä kasvoi niin, että kasvoi huoli öljyvarojen riittävydestä, ja silloin tietysti öljyn hinta nousi hyppäyksellä ensimmäistä kertaa. Muovinkin arvo nousi, mutta verrattain kohtuullisesti. Muovin käyttö nousi ja nousee edelleen. Toisaalta onhan maapallolla nyt tunnettuja öljyvaroja enemmän kuin koskaan ennen. Joten, miksi kylvetään maailmanlopun ajatuksia pienten ihmisten mieliin.

Muoviroskaa kylvetään ympäristöön vailla järjen häivää yhä edelleen. Osa kansastamme on innostunut lajittelusta ja muovijätteen lajittelusta suomalaiseen tapaan yltiöpäisesti. Sinänsä lajittelu onkin kehittäväää puuhaa, mutta eri muovilaatujen tunnistus puhtaistakin materiaaleista vaatii melkoista

polymeerikemian osaamista, että monikohan Esson baarin vapaaherroista on yliopiston polymeerikemian tentit läpäissyt, mietinpähän vain. Toisaalta mitä järkeä on lajitella, kun muovilaatujen uudelleenkäyttö onnistuu vain harvoilla muoveilla ja puhtaana. Luulisi sitä useampien tajuavan, että polttoaineesta siis öljystä tehty tuote eli muovi on taloudellisinta polttaa energiaksi, eikä luoda uudesta lajittelujärjestelmästä uutta rahastusjärjestelmää ja likaista työllisyystyötä.

Ilmastohysterian ohessa mikromuovista luonnossa on tullut uusi dramatisoitu ongelma. Sehän on selvää, että muovit hydrofobisina aineina kertyvät rasvoihin, joten meristä, maasta ja ilmasta niitä kertyy ravintoketjujen perusteella eläinten elimistöihin.

Kukapa onkaan suurin syyllinen mikromuovin joutumisesta ympäristöön. Tutkimusten mukaan auton renkaista jauhautuu mikromuovia merkittäviä määriä, ja autoilua voidaan taas syyllistää. Ehkä renkaita pitäisi kehittää myös muiden kriteerien kuin vain pito-ominaisuuksien perusteella. Pito kuitenkin ratkaisee vasta äärioloissa eikä varovaiset Taunot semmoisia tilanteita kohtaa.

Renkaiden mikromuoviongelmia enemmän Taunoa ihmetyttääkin kuntien innostus rakentaa joka urheilualueelle muovinen keinonurmi, jota sitten harjakoneella säännöllisesti hoidetaan. Sanoisinpa touhun olevan yhtä edesvastuutonta kuin muoviviroskien heittäminen luontoon. Aito nurmikko olisi oikea ratkaisu, ja sen hoitaminen antaisi mielekästä kesätyötä monelle nuorelle.

Monien olisi korkea aika itse katsoa peiliin ja ryhdistäytyä ennen lopullista Tuomiopäivää. Siivotkaa siis ainakin omat jälkenne!

Kirj. Tauno Haudantakanen

Auto yksillä, kesä kaikilla

On kesä. Talvi on päättynyt ja kesän helteitä kaivataan. Media dramatisoi kesän viileydellä ja sateilla ikään kuin viime kesän helteet olisivat jo perustuslaissa luvattuja oikeuksia. Lienee kesän vaihtelevuuskin nykypäivän muotiaiheen, ilmastonlämpenemisen syytä. Suomalaiset ovat totisesti hyviä löytämään virallisia syyllisiä vastoinkäymisilleen!

On sitä ennenkin ollut kylmiä ja kuumia kesiä, ja aina niistä on selvitty. Maapallo on pyörinyt omaa rataansa ja pieni ihminen jatkanut raatamistaan pallon päällä. En usko ihmisen haitanneen tahi hyödyttäneen maapallon verkkaista kierimistä pimeässä avaruudessa.

Pieniä ovat ihmisen ilot olleet maan päällä, ja jotenkin niitä on useimmiten ryhdytty käyttämään juuri näiden pienten ihmisten

syyllyttämiseen. Syyllyttäminen, tuo kirkonmiesten aikoinaan keksimä hallintakeino ja mielihuvi toimii nykypäivänäkin.

Auto muodostui vapauden ja vaurauden symboliksi nopeasti, kun niitä 1950-luvulla alkoi saada säännöstellyiltä markkinoilta ostetuksi. Auto mahdollisti itsenäisen liikkumisen, vapauden. Tämän vapauden suojan omistaminen maassamme onkin tärkeä vapautemme ja itsenäisyytemme tae. Auton omistamisen tunne oli hieno tunne, ja miksei olisi yhä?

Nyt kun sitten olemme hetken saaneet nauttia autoilun iloista ja vapaudesta verottajan lypsäessä nautinnostamme vuosi vuodelta enemmän, alkavat ilmastohysteriaan sairastuneet syyllyttää autoilijoita, ja vaatia autoilun vähentämistä.

Suomalaiselle auto on välttämättömän kulkuvälineen lisäksi paljon muutakin kuin ylellinen matkustusväline. Se käytännössä välttämätön suurkaupunkien ulkopuolella liikuttaessa. Auto on meille myös rakas ystävä, harraste, joskus koti ja lemmenpesä, usein varastotila, rauhaisa työpiste, puhelinkoppi jne. Eipä noita yhteiskäyttöautolla tai metromatkoilla korvata.

Autoilun syyllyttämisen ja alati nousevien kustannusten lisäksi Taunoa ärsyttää suuresti nykypäivän autoihin piilotettavat navigointi ja mobiilisysteemit, jotka taltioivat auton käyttötietoa ja sijaintia ties kenelle ja ties mitä syystä...

Volvo 121 Amazon. Lujaa laatua Taunon nuoruudesta.

Viiksi-Hoppa apinalaatikko

Päätoimittaja Timo Keränen email timojukkakeranen@gmail.com

Toimittaja Tauno Haudantakanen tauno.haudantakanen@gmail.com

Viiksi-Hoppa kannattaa Karjalan kannaksen, Laatokan Karjalan, Sallan-Kuusamon alueen, Petsamon ja Suomenlahden ulappasaarien palauttamista oikealle omistajalle.